

CUPRINS

Probleme terminologice. Literatură latinoamericană / literatură sud-americană / literatură hispano-americană.....	7
Elemente de cronologie.....	11
Bibliografie	15
Boomul hispano-american. Elemente de inovație și caracteristici	17
Realismul magic și realul miraculos (<i>realismo mágico y real maravilloso</i>)	19
Bibliografie	30
Romanul dictaturii (La novela del dictador)	31
Bibliografie	41
Repere în literatura hispano-americană a boomului	43
Miguel Ángel Asturias	43
Repere biobibliografice	43
<i>El Señor Presidente</i> (Domnul Președinte)	46
Bibliografie	55
Ernesto Sábato	57
Repere biobibliografice	57
<i>El Túnel</i> (Tunelul)	60
Bibliografie	73
Alejo Carpentier.....	75
Repere biobibliografice	75
<i>El reino de este mundo</i> (Împărăția lumii acesteia)	79
Bibliografie	94

Juan Rulfo	95
Repere biobibliografice	95
<i>Pedro Páramo</i>	98
Bibliografie	108
Carlos Fuentes	109
Repere biobibliografice	109
<i>La muerte de Artemio Cruz</i> (Moartea lui Artemio Cruz)	112
Bibliografie	122
Augusto Roa Bastos.....	123
Repere biobibliografice	123
<i>Yo, el Supremo</i> (Eu, Supremul)	125
Bibliografie	147
Gabriel García Márquez.....	149
Repere biobibliografice	149
<i>El Otoño del Patriarca</i> (Toamna Patriarhului)	153
Bibliografie	168
Mario Vargas Llosa	169
Repere biobibliografice	169
<i>La Fiesta del Chivo</i> (Sărbătoarea Țapului)	174
Bibliografie	189

Probleme terminologice. Literatură latino-americană / literatură sud-americană / literatură hispano-americană

În limba română, folosim frecvent patru termeni pentru a denumi literatura căreia îi aparțin nume de autori a căror celebritate mondială este de netăgăduit, precum Márquez, Llosa, Sábato: *literatură sud-americană*, *literatură latinoamericană*, *literatură ibero-americană* și *literatură hispano-americană*. Înainte de a discuta despre contingențele și diferențele din această terminologie, trebuie să remarcăm două aspecte, grăitoare, de altfel, pentru alegerea terminologică pe care o vom face: în primul rând, criteriul folosit în definirea termenilor nu este unitar, fiind vorba despre unul geografic dacă vorbim despre literatura *sud-americană*, despre unul de ordin lingvistic dacă vorbim despre cea *latinoamericană* sau *hispano-americană* și despre unul de ordin geografic și lingvistic în terminologia *literatură ibero-americană*; în al doilea rând: câți, vorbind despre cei trei mari romancieri mai sus evocați, vor vorbi despre literatura columbiană, peruană sau argentiniană?

Revenind la chestiunea terminologică, să începem cu criteriul de ordin lingvistic, criteriu în virtutea căruia vorbim despre literatură *latinoamericană*, *ibero-americană* și *hispano-americană*.

Literatura latinoamericană (sp. *literatura latinoamericana*) este acea literatură scrisă în limbile spaniolă, portugheză și franceză de către autori din America Latină (sp. *Latinoamérica*).

Să remarcăm că *America Latină* nu este un concept pur geografic, ci etnico-geografic, apărut în secolul al XIX-lea pentru a denumi partea din continentul american unde limbile vorbite sunt cele de origine latină, anume spaniola, portugheza și franceza.

Literatura ibero-americană (sp. *literatura iberoamericana*) este termenul care se referă la literatura scrisă pe continentul american în limbile celor două țări din Peninsula Iberică: Spania și Portugalia. Literatura ibero-americană este, așadar, o subgrupă a literaturii latinoamericane, anume acea parte scrisă în spaniolă și portugheză.

Literatura hispano-americană (sp. *literatura hispanoamericana*) se referă strict la literatura scrisă în zona numită de vorbitorii de spaniolă *Hispanoamérica*, adică acea parte a Americii vorbitoare de spaniolă, ceea ce, din punct de vedere geografic, nu se rezumă la America de Sud, cuprinzând, pe lângă aceasta, o parte din America de Nord (Mexic), America Centrală și Caraibe.

Criteriul de ordin strict geografic a impus, în limba română, sintagma *literatură sud-americană*, folosită rar și cu prudență în limba spaniolă. Sintagma ne trimite, în mod evident, către spațiul geografic al Americii de Sud, elementul lingvistic fiind eludat. În același timp, restrângerea ariei geografice exclude spații culturale și lingvistice hispanice situate în Nordul continentului – Mexicul – sau în zona insulară: Cuba, Puerto Rico, Republica Dominicană etc.

Respingem, așadar, utilizarea sintagmei *literatură sud-americană*, considerând că un criteriu pur geografic nu poate fi pertinent în definirea și clasificarea unui fenomen de ordin cultural și lingvistic așa cum este literatura. Terminologia *literatură latinoamericană*, *ibero-americană* sau *hispano-americană* este, în schimb, pertinentă, întrucât este construită pornind de la triplul aspect specific acestei literaturi: spațialitatea geografică, moștenirea culturală și specificitatea lingvistică. Vom utiliza însă sintagma *literatură hispano-americană*, interesul nostru fiind

îndreptat către literatura de limbă spaniolă a Americii de Sud, de Nord, Centrale și Caraibe.

Revenind la remarca de la început privitoare la referirile mai puțin frecvente la literaturile naționale – columbiană, peruană, argentiniană etc. –, adăugăm că, atunci când vorbim despre literatura hispano-americană,

...nu ne referim, așa cum noi, ca europeni, suntem culturalmente obișnuiți, la literatura unei anume țări, ci la literatura unei limbi – limba spaniolă – și a unei culturi – evident cea hispanică –, manifestate într-un anumit spațiu geografic: America de Sud, Centrală, de Nord și Caraibe. Este vorba despre un spațiu comun de exprimare artistică născut din ciocnirea și contopirea, ulterior, a două civilizații: cea a cuceritorilor spanioli și cea a indigenilor; iar dacă limba cuceritorilor a devenit limba de comunicare a popoarelor nou-născute în acest spațiu, cultura și mentalitatea lor păstrează atât moștenirea pământului, cât și pe a omului cuceritor.

Iată de ce regăsim, în literatura țărilor de limbă spaniolă din America de Sud, Centrală și de Nord, teme și preocupări comune, modalități de exprimare artistică similare, născute tocmai din acest șoc cultural inițial, moment de ruptură și de naștere care marchează pentru totdeauna identitatea acestor popoare, gândirea și tradițiile lor. Literatura hispano-americană este terenul nașterii unor mituri, unele proprii, născute tocmai din realitățile socio-politice, culturale și religioase ale acestui spațiu identitar atât de complex, altele universale, reperabile și în alte spații literare și culturale.¹

¹ Lefter, Diana-Adriana, *Două mituri literare hispanoamericane*, Pitești, Editura Universității din Pitești, 2014, p. 7.